

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра управління імені Олега Балацького

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Ігор РЕКУНЕНКО

_____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування ,
освітньо-професійної програми «Публічне управління та
адміністрування»

на тему: **Удосконалення досвіду впровадження електронного
врядування в органах місцевого самоврядування (на прикладі
Тростянецької ОТГ)**

Здобувачки групи ЕН-93/4пу.н Бондар Ірини Вікторівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело. _____ Ірина БОНДАР

Керівник старш. викл.,к.е.н., доц. Ю.А. ОПАНАСЮК _____

Суми 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра управління імені Олега Балацького

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ **І.І.РЕКУНЕНКО**

_____ **2023 р.**

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування, освітньо-професійної програми

Здобувачки групи ЕН-93/4пу.н Бондар Ірини Вікторівни

1. Тема роботи " Удосконалення досвіду впровадження електронного врядування в органах місцевого самоврядування (на прикладі Тростянецької ОТГ) " затверджена наказом від 11 квітня 2023 р.

2. Термін подання здобувачем закінченої роботи 09 червня 2023 р.

3. Мета кваліфікаційної роботи є дослідження процесу впровадження електронного урядування та визначення напрямків удосконалення для забезпечення ефективного та якісного державного управління в Україні.

4. Об'єкт дослідження: є процес становлення демократичного суспільства шляхом впровадження електронного урядування в Україні.

5. Предмет дослідження: є теоретичні та практичні аспекти впровадження електронного урядування в Україні. Визначення напрямів удосконалення системи електронного урядування.

6. Кваліфікаційна робота виконується на підставі дослідження: економіко-статистичний, факторного аналізу, абстрактно-логічний, (зокрема його методи – порівняльний, табличний, графічний), інші економічні методи дослідження.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

№	Назва розділу	Термін подання
1	Розділ 1. Теоретико-методологічні засади впровадження електронного урядування в Україні	04.04.2023
2	Розділ 2. Оцінка стану та пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в Україні (на прикладі Тростянецької ОТГ Сумської області)	24.04.2023
3	Розділ 3. Напрями підвищення цифрової грамотності місцевого населення та застосування отриманих знань в рамках впровадження електронного урядування	07.05.2023

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи:

У розділі 1 розглянуто теоретичні й методичні аспекти досліджуваної проблеми по удосконаленню електронного урядування на місцевому рівні, розглянуто нормативно-правове забезпечення в сфері ОМС та електронного урядування, також визначені цілі та способи їх досягнення в сфері електронного урядування на місцевому рівні.

У розділі 2 міститься в собі аналіз розглядуваної проблеми стосовно удосконалення електронного урядування в органах місцевого самоврядування (на прикладі Тростянецької ОТГ Сумської області). Надана організаційно-економічна характеристика Тростянецької ОТГ, проведено аналіз сучасного стану електронного урядування на місцевому рівні, а також визначені

пріоритетні напрями по вдосконаленню електронного врядування в ОМС та для забезпечення якісного та ефективного державного управління.

У розділі 3 надаються конкретні заходи щодо удосконалення електронного врядування в Тростянецькій ОТГ. Проаналізовано досвід зарубіжних країн та інших громад з даної тематики дипломної роботи. Розглянуто рівень цифрової грамотності органів місцевого самоврядування та перелічено структурні підрозділи, які ефективно виконують свої повноваження за для удосконалення електронного урядування на місцевому рівні.

8. Консультації щодо виконання роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада керівника	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання

Керівник кваліфікаційної роботи старш. викл., к.е.н., доц. Ю. Опанасюк _____

Завдання до виконання одержала Ірина Бондар _____

Анотація

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи бакалавра. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 40 найменувань. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 66 с., зокрема 5 таблиці, 6 рисунків, 5 формул, список використаних джерел вміщує 5 сторінок.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження процесу впровадження електронного урядування та визначення напрямків удосконалення для забезпечення ефективного та якісного державного управління в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно було **наступне завдання:**

- розкрити сутність та основні складові системи електронного урядування;
- охарактеризувати особливості впровадження електронного урядування в Україні;
- проаналізувати правове регулювання цієї сфери;
- дослідити поточний стан електронного урядування на місцевому рівні;
- застосування напряму вдосконалення системи електронного урядування;
- характеризувати процес взаємодії органів державної влади та громадян у системі надання адміністративних послуг;
- провести аналіз та сформулювати рекомендації щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності політичного менеджменту.

Об'єктом дослідження є процес становлення демократичного суспільства шляхом впровадження електронного урядування в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти впровадження електронного урядування в Україні. Визначення напрямків удосконалення системи електронного урядування.

Методи дослідження. У роботі використовувалися наступні методи дослідження: економіко-статистичний, факторного аналізу, абстрактно-

логічний, (зокрема його методи – порівняльний, табличний, графічний), інші економічні методи дослідження.

Ключові слова. ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ, ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ТРОСТЯНЕЦЬКА ОТГ, ЗАКОН УКРАЇНИ, ПОВНОВАЖЕННЯ, ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ (ІКТ).

За результатами досліджень опубліковано тези доповідей:

Опанасюк Ю.А., Бондар І. В УДОСКОНАЛЕННЯ ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція "Сучасний менеджмент і економічний розвиток". м. Суми, 2023 року.

Вступ.....	9
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади впровадження електронного урядування в Україні	12
1.1. Визначення ключових понять та особливостей впровадження електронного урядування в Україні	12
1.2. Нормативно-правове регулювання електронного урядування в органах місцевого самоврядування	16
1.3 Цілі «електронного урядування» в органах місцевого самоврядування і способи їх досягнення.....	22
Розділ 2. Оцінка стану та пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в Україні (на прикладі Тростянецької ОТГ Сумської області) ...	26
2.1. Організаційно – економічна характеристика Тростянецької об’єднаної територіальної громади	26
2.2. Аналіз сучасного стану електронного урядування на місцевому рівні....	28
2.3. Пріоритетні напрями вдосконалення електронного урядування для забезпечення ефективного та якісного державного управління	33
Розділ 3. Напрями підвищення цифрової грамотності місцевого населення та застосування отриманих знань в рамках впровадження електронного урядування	37
3.1. Заходи по вдосконаленню електронного урядування в органах місцевого самоврядування	37
3.2. Досвід зарубіжних країн по вдосконаленню електронного урядування та досвід інших громад.....	47
3.3. Рівень цифрової грамотності в органах місцевого самоврядування (на прикладі Тростянецької ОТГ Сумської області)	53
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62

Вступ

Актуальність теми. Залучення громадськості до служби місцевого самоврядування є однією з найбільш обговорюваних тем у Україні. Він займає значне місце в процесі реформування самоврядування. Крім того, у нашій країні дуже цінується впровадження нових систем, зокрема електронного урядування. Тим не менш, багато речей просунулися в призмі електронного урядування, впровадження інноваційних рішень електронного урядування залишається проблемою для державних установ України, особливо для муніципалітетів. На жаль, муніципалітети та державні установи продемонстрували значні прогалини щодо залучення громадськості та використання нових інструментів електронної партиципації та електронної прозорості [5].

У період реформування місцевого самоврядування дуже важливим є посилення темпів розвитку інформатизації на місцевому рівні. Не можна нехтувати значенням нових інструментів інформатизації для вирішення різноманітних викликів. Наприклад, принципово важливо впроваджувати інформаційні технології не тільки в напрямі вирішення інформаційних, обліково-статистичних завдань, але й у напрямку інтерактивного вирішення завдань. Муніципальні сайти мають не лише надавати інформацію, а й забезпечувати залучення громадськості до муніципальної діяльності, що також передбачає більшу прозорість органів місцевого самоврядування та активне залучення громадян до процесу прийняття рішень [6].

На сучасному етапі саме електронне муніципалітет представляє інформацію та комунікаційна система органів самоврядування, що забезпечує всі необхідні умови для прийняття ефективних та результативних рішень. Безсумнівно, електронне муніципалітет необхідно вивчати відповідно до

муніципальних служб, чи ефективно ведуться бізнес-операції на роботі чи ні, і які стосунки між обслуговуючим персоналом і зовнішніми агентствами.

Впровадження електронного муніципалітету та використання сучасних технологій в муніципальному управлінні сприяє створенню інфраструктури електронних послуг, заміні паперової роботи електронними послугами, покращенню співпраці місцевої влади з громадою та підвищенню обізнаності громадськості щодо електронних послуг.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження процесу впровадження електронного урядування та визначення напрямків удосконалення для забезпечення ефективного та якісного державного управління в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно було наступне завдання:

- розкрити сутність та основні складові системи електронного урядування;
- охарактеризувати особливості впровадження електронного урядування в Україні;
- проаналізувати правове регулювання цієї сфери;
- дослідити поточний стан електронного урядування на місцевому рівні;
- застосування напряму вдосконалення системи електронного урядування;
- характеризувати процес взаємодії органів державної влади та громадян у системі надання адміністративних послуг;
- провести аналіз та сформулювати рекомендації щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності політичного менеджменту.

Об'єктом дослідження є процес становлення демократичного суспільства шляхом впровадження електронного урядування в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти впровадження електронного урядування в Україні. Визначення напрямків удосконалення системи електронного урядування.

Методи дослідження. У роботі використовувалися наступні методи дослідження: економіко-статистичний, факторного аналізу, абстрактно-логічний, (зокрема його методи – порівняльний, табличний, графічний), інші економічні методи дослідження.

Інформаційною базою дослідження стала обліково-економічна інформація Тростянецької ОТГ, закони України, інші нормативні акти, літературні джерела за темою, наукові статті, а також аналітичні та статистичні дані, електронні ресурси.

Результати досліджень. Висновки та пропозиції, викладені в дипломній роботі, можуть бути застосовані в роботі Тростянецької ОТГ.

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади впровадження електронного урядування в Україні

1.1. Визначення ключових понять та особливостей впровадження електронного урядування в Україні

Основним пріоритетом України є розвиток інформаційного суспільства. Вона визначається як орієнтована на інтереси людей, відкрита для всіх і спрямована на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічного суспільства. У ньому кожен громадянин має можливість створювати та накопичувати інформацію та знання, мати вільний доступ до них, використовувати та обмінюватися ними. Таким чином, кожна людина має можливість повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистісного та соціального розвитку та підвищення якості життя [13].

«Електронне урядування» займається наданням муніципальних послуг громадянам та організаціям через Інтернет. Сьогодні муніципалітети надають свої послуги, застосовуючи інформаційні та телекомунікаційні технології, включаючи портал електронного урядування, громадські центри та веб-сайти органів самоврядування [4].

Політична та адміністративна система місцевого самоврядування тісно пов'язана із залученням громадськості. Специфічні характеристики, які роблять муніципалітети особливими, повинні відповідати всім муніципалітетам загалом, умови включають адміністративні кордони, адміністративні центри, загальне поселення, представницькі та виконавчі органи виборного самоврядування, власність, бюджет, включаючи доходи, все вищезазначене має бути розроблено в організаційно-правова форма юридичної особи публічного права [2].

На даний момент роль інформаційно-комунікаційних технологій є надзвичайно важливою, оскільки вони спрямовані на зміцнення державних послуг та їхньої взаємодії з громадянами та різними установами [3].

Час від часу підходи уряду до електронного врядування змінювалися: якщо в минулому його основною функцією щодо реформування уряду було виключно інформування громадян, то сьогодні головним завданням є збільшення участі громадськості в державній політиці.

Законодавство про місцеве самоврядування визнає такі форми залучення громадськості:

- А) селищні загальні збори;
- Б) Петиція;
- С) Громадська консультативна рада
- Д) Участь у засіданнях муніципальної ради та комітетів муніципальної ради;
- Е) Звітне слухання щодо діяльності, проведеної мером муніципалітету та членом муніципальної ради [1].

Після перевірки порталу муніципалітету було виявлено, що з точки зору електронних комунікацій порівняно з попередніми роками портали ускладнилися, а комунікація з громадою зазнала регресу.

Користувачі можуть підключатися до веб-порталів муніципалітету через браузер, він здійснює ідентифікацію/реєстрацію/авторизацію користувача відповідно до його/її унікального коду та пароля. Користувачі, які проходять реєстрацію, автоматично підключаються до сервера та бази даних відповідно, що дозволяє їм застосовувати різні модулі або підмодулі відповідно до їхніх привілеїв і більш того, конфіденційність інформації та безпека файлової системи будуть повністю збережені.

Недоліки походять від слабких місць цієї системи, які у разі гіпотетичного використання у злочинних цілях чи банального зловживання службовим становищем зацікавленими особами можуть завдати шкоди інтересам держави чи громадян. До цих недоліків належать [5]:

- слабкий захист від нового класу соціальних злочинів, заснованих на використанні сучасних інформаційних технологій (шахрайство з електронними грошима, комп'ютерне хуліганство тощо);

- можливість здійснювати електронний контроль за життям, настройми, планами громадян, політичних організацій;
- можливість використання нових інформаційних технологій у політичних цілях;
- використання як інформаційної зброї впливу на психіку та свідомість людей.

Впровадження та функціонування будь-яких інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем в органах державної влади вимагає обов'язкової розробки нормативно-правових актів, які регламентують напрями створення, розгортання та функціонування цих систем, а також порядок обробки та обігу інформаційних потоків. між ними. інформаційні ресурси органів державної влади.

В Україні існують проблеми, пов'язані з впровадженням електронного урядування, і вони мають як внутрішній, так і зовнішній характер. Серед останніх особливе місце займають такі глобальні тенденції, як глобалізація та її наслідки у вигляді світової фінансово-економічної кризи; зростання кількості та рівня традиційних загроз (небезпек) для особистості, суспільства, держави та світового суспільства в цілому, а також поява нових загроз, ускладнення їх взаємодії; посилення конкуренції між країнами за енергетичні ресурси, лідерство у світі та на регіональному рівні.

Усі розвинені країни намагаються перевести максимальну кількість адміністративних та публічних послуг в електронний формат. Це робить державне управління ефективним, адже на зміну паперовим документам і держслужбовцям приходять оптимізація процесів, взаємодія електронних реєстрів тощо. В результаті держава економить фінансові та людські ресурси, скорочує час розгляду звернень та прийняття рішень. Саме для необхідних перетворень у державі врядування сьогодні має бути електронним, тобто електронним урядуванням

У роботі С. А. Квітки та О. О. Соколовської зазначено, що процес становлення системи електронного урядування можна умовно поділити на ряд етапів [7].

Таблиця 1.1. – Стадії становлення та особливості впровадження електронного урядування в Україні

Визначення стадії	Характеристика особливостей
Початкова присутність	Наявність сайту та основної інформації на ньому, посилання на інші органи влади, розділи самої влади та неурядові організації.
Інтерактивна присутність	Розвиток інформаційної присутності органу влади в мережі Інтернет, що вимірюється наявністю на сайті архіву документів (закони, постанови тощо), актуальної інформації, баз даних (статистична та інша інформація), розділу «Основні події», розділу присвячений «електронному урядуванню», розділ поширених запитань, пошукові служби, допомога, завантаження файлів і карта сайту. Це етап односторонньої взаємодії, який передбачає відтік інформаційних потоків від держави до населення
Транзакційна присутність	Двостороння взаємодія влади та населення, бізнесу, яка передбачає використання Інтернету для всієї операції – сплати податків та штрафів, запиту та отримання документів, оплати послуг за допомогою різних платіжних систем тощо.
Мережева присутність	Наявність спеціальних інструментів та можливостей для залучення громадян до процесу обговорення та прийняття рішень – веб-форм для коментарів, інструментів для онлайн-консультацій з населенням, дискусійних форумів щодо політики та дій влади, онлайн-опитувань, можливостей отримання відповідей. на звернення в електронному вигляді поштою або через веб-форми (із зазначенням терміну відповіді) та підписатися на отримання інформації на електронну пошту

Зроблено автором на основі - [7]

Існує низка соціальних, політичних, психологічних, фінансових та організаційних факторів, які ускладнюють процес впровадження електронного урядування. Перш за все, до них відноситься конкуренція між новими «інформаційними» і традиційними методами управління.

Гальмування цього процесу відбувається саме на рівні виконавців, які звикли працювати за стандартами радянських часів. Електронне урядування також стикається з такими проблемами, як значні витрати на інформатизацію державних структур та недостатня ефективність державних програм. [1,2].

Сучасний стан системи управління розвитком інформаційного суспільства в Україні характеризується наявністю лише окремих її складових, з певним хаотичним розвитком.

1.2. Нормативно-правове регулювання електронного урядування в органах місцевого самоврядування

Правове забезпечення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування – це процес створення, реалізації та постійного підтримання нормативно визначених якостей відповідної діяльності, забезпечення досягнення її мети за допомогою нормативно-правових засобів. У правовому забезпеченні контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування пріоритет має конституційно-правове та адміністративно-правове регулювання.

Нормативно-правове регулювання здійснення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування передбачає: регламентацію та організацію функціонування суб'єктів контролю; форми і методи здійснення контролю та нагляду; принципи взаємодії органів місцевого самоврядування та суб'єктів контролю; гарантування законності під час здійснення контролю, а також гарантування дотримання прав та інтересів громади та суспільства. Систему нормативно-правових актів у сфері контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування складають (рисунок 1.1.):

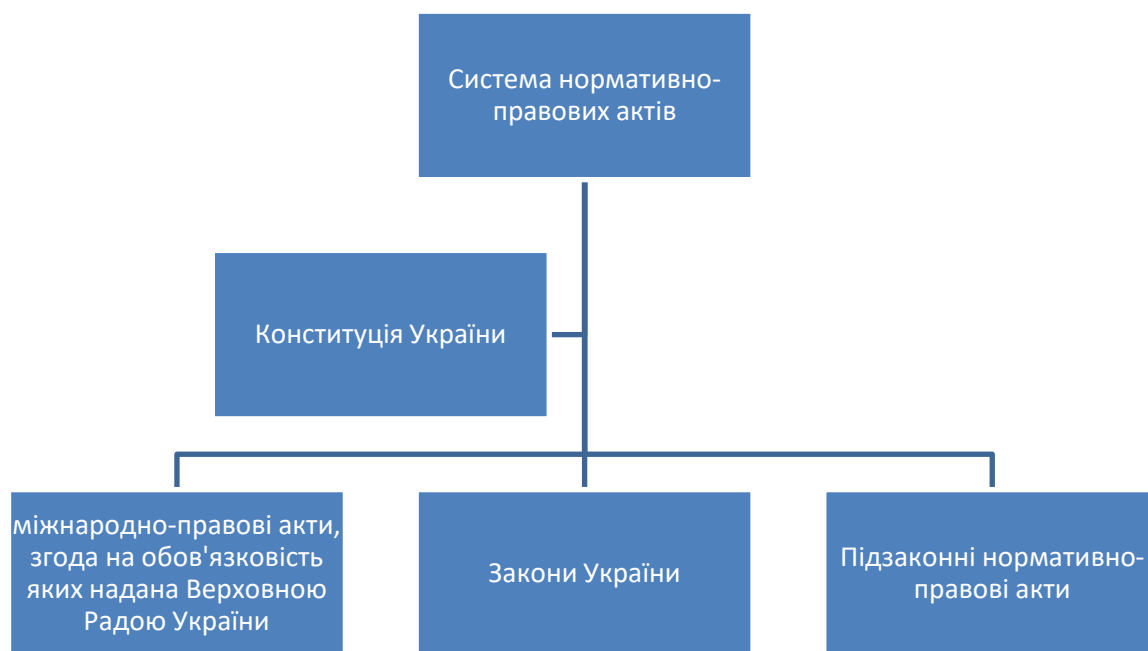

Рисунок 1.1. – Складові елементи системи нормативно-правових актів у сфері контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування

Зроблено автором на основі - [17]

Правовою основою здійснення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування є Конституція України, в якій закріплено принципи місцевого самоврядування. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування встановлено ст. 143 Конституції України. За його безпосереднє виконання відповідають органи місцевого самоврядування, територіальні громади та держава в особі їх органів. Відповідно до ч. 4 ст. Контролю відповідних органів виконавчої влади з питань здійснення ними повноважень органів виконавчої влади підлягають органи місцевого самоврядування [1].

Подальше правове забезпечення внутрішнього та зовнішнього державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування реалізується у відповідних законах та підзаконних актах, чого не можна сказати про зовнішній громадський контроль. Громадський контроль за органами місцевого самоврядування опосередковано закріплений у

Конституції України та впливає зі змісту ст. ст. 34, 36, 38, 40, 140, 143. Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 143 Конституції України територіальні громади мають право безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляти майном, що є комунальною власністю; затверджує програми соціально-економічного і культурного розвитку та контролює їх виконання; затверджувати бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць та контролювати їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону; забезпечити проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів; утворювати, реорганізовувати та ліквідувати комунальні підприємства, організації та установи, а також здійснювати контроль за їх діяльністю; вирішувати інші питання місцевого значення, віднесені законом до їх компетенції [1].

Основою для розвитку системи законів, що регулюють відповідні суспільні відносини, є Конституція України. Становлення конституційних засад контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування відбувалося під впливом міжнародних та європейських стандартів місцевого самоврядування. Концепція моніторингу діяльності органів місцевого самоврядування активно розвивається у світі і є міжнародно визнаною технологією. На формування відповідної правової бази у світі впливають такі міжнародні інституції, як ООН, Рада Європи, Європейський Союз, Організація з безпеки та співробітництва в Європі та ін. Слід відзначити внесок таких авторитетних органів, як Європейський суд з прав людини та Європейська комісія за демократію через право (Венеціанська комісія). Цими інституціями створено значну кількість правил, рекомендацій і стандартів, що стосуються організації та здійснення громадського контролю в окремих сферах суспільного життя і які мають бути імплементовані в національне законодавство [2].

Глобальні та регіональні (європейські) стандарти громадського контролю становлять систему норм, що охоплюють найважливіші аспекти громадської участі. Ця система не є стабільною, вона постійно розвивається з

розвитком суспільних відносин у рамках концепцій державного управління (таких як «Належне врядування» та «Демократичне врядування»), перевірених досвідом і практикою європейських держав. союзних держав [3].

Частиною національного законодавства, що регулює контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування, є міжнародно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Але більшість таких документів мають рамковий, рекомендаційний характер і не базуються на стабільному та дієвому гарантійному механізмі. Крім того, не приділено належної уваги стандартам місцевого самоврядування Європейського Союзу. Особливе місце в системі забезпечення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування посідають закони, що регулюють правовий статус органів місцевого самоврядування, суб'єктів контролю та форми його здійснення, органічно розвиваючи та доповнюючи положення Конституція України та відтворення міжнар. Окремого закону, який би регулював контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні не створено [11].

Відповідні норми встановлюються у великій кількості різних і часто не пов'язаних між собою актів. Система законів і підзаконних актів у сфері контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування не є цілісною та єдиною. Закони та підзаконні акти в цій сфері залежно від предмета правового регулювання поділяються на ті, що регулюють внутрішній і зовнішній (державний і громадський) контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Тому, перш за все заслуговує на увагу правове забезпечення внутрішнього контролю в органах місцевого самоврядування.

Нормативно-правові засади внутрішнього контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Основні принципи внутрішнього контролю закріплено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997р. Місцеві ради контролюють діяльність утворених ними органів виконавчої влади (ст. 11), виконавчих комітетів (ст. 51),

управлінь, відділів та інших органів (ст. 54), а також сільських, селищних, міських голів (п. 6 ст. 42).).).

На вимогу не менш як половини депутатів відповідної ради сільський, селищний, міський голова зобов'язаний у будь-який час звітувати перед радою про роботу виконавчих органів ради. Для здійснення контролю з конкретно визначених радою питань, що належать до повноважень місцевого самоврядування, місцеві ради мають право утворювати тимчасові контрольні комісії (стаття 48) [4].

Ці декларативні норми посилюються визначеними в законі механізмами взаємовпливу цих органів, які утворюють внутрішню систему стримувань і противаг у місцевому самоврядуванні. Так, відповідно до ст. 78 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. сільський, селищний, міський голова, а також не менш як 1/10 жителів можуть порушувати питання про дострокове припинення повноважень місцевої ради у разі прийняття нею незаконних рішень, непроведення сесій без поважних причин тощо. Водночас у ст. 79 Закону встановлено, що повноваження сільського, селищного, міського голови можуть бути також припинені достроково, якщо він порушує Конституцію чи закони України, права і свободи громадян або не забезпечує виконання наданих їм повноважень його рішенням місцевого референдуму або рішенням відповідної місцевої ради. У ст. 79-1 Закону також передбачено дострокове припинення повноважень старости за рішенням місцевої ради, якщо він порушує Конституцію чи закони України, права і свободи громадян, не забезпечує здійснення повноважень старости. повноваження старости. надані йому повноваження [4].

Отже, за результатами внутрішнього контролю органи та посадові особи місцевого самоврядування мають право застосовувати досить ефективний, але складний механізм реагування на виявлені порушення. Такий внутрішній контроль місцевих рад є досить масштабним, що позначається на його системності та постійності. Для забезпечення постійного та безперервного

контролю в органах місцевого самоврядування доцільно утворити окремий структурний підрозділ.

З метою створення ефективного механізму внутрішнього контролю за власною діяльністю та запобігання порушенням законодавства, недопущення недоліків у роботі органів місцевого самоврядування утворюють структурні підрозділи (частіше управління). Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.1997 р. не передбачено їх обов'язкове створення, тому на сьогодні низка органів місцевого самоврядування не має таких структурних підрозділів. Винятком є організація внутрішнього бюджетного контролю.

Ще один напрямок, який отримує в органах місцевого самоврядування статус «контрольованого» – це запобігання та протидія корупції. Відповідно до законів України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06.2001 [5], «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 [6] органи місцевого самоврядування затверджують внутрішні акти щодо порядку для врегулювання конфлікту інтересів, етичні кодекси та процедури запобігання та виявлення корупції, механізми реагування на ризики, пов'язані з корупцією. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності» від 2 червня 2016 року міські ради наділені повноваженнями утворювати колегіальні наглядові ради для контролю за діяльністю підприємств комунальної власності [7].]

Сучасною тенденцією є здійснення внутрішнього контролю в органах місцевого самоврядування через наглядову раду [12]. В умовах децентралізації влади в органах місцевого самоврядування, з розширенням повноважень та сфери відповідальності, виникає потреба у збільшенні кількості комунальних підприємств, а отже, потреба в контролі за їх роботою стає дедалі гострішою. терміновий. Водночас такий контроль органів місцевого самоврядування можна вважати зовнішнім, хоча він суттєво впливає на їх ефективність та авторитет загалом. Внутрішній контроль за діяльністю органів місцевого

самоврядування є найбільш врегульованим законом і деталізується через локальну нормотворчість цих органів.

З питань організації та правового забезпечення внутрішнього контролю органи місцевого самоврядування користуються широкими дискреційними повноваженнями. Право самостійного вирішення питання внутрішнього контролю реалізується розпорядженнями місцевих голів та рішеннями рад, якими затверджуються положення та процедури внутрішнього контролю. Проблема в тому, що не всі органи місцевого самоврядування зацікавлені та визнають необхідність організації внутрішнього контролю. Цей процес ускладнюється відсутністю в органів місцевого самоврядування досвіду організації системи внутрішнього контролю, відсутністю чіткого розуміння того, як забезпечити її ефективне функціонування.

1.3 Цілі «електронного урядування» в органах місцевого самоврядування і способи їх досягнення

Уряди використовують цифрові технології для посилення державного управління на всіх рівнях; Інтеграція ІКТ може розширити та покращити надання послуг, упорядкувати та оптимізувати внутрішні процеси, а також дозволити мешканцям взаємодіяти з громадськими установами та проблемами різними способами як на національному, так і на місцевому рівнях. Важливість місцевого самоврядування іноді не помічається або недооцінюється; однак, як підкреслюється в Новому порядку денному міст, міжнародні організації добре знають, що внесок субнаціональних і місцевих органів влади у визначення та реалізацію політики є таким же важливим, як і внесок національних урядів.

Органи місцевого самоврядування все частіше використовують цифрові технології для різноманітних цілей. Багато хто використовує ІКТ для розкриття та поширення публічної інформації. Муніципалітети можуть ділитися деталями про свої плани та цілі, повсякденну діяльність і пропозиції послуг (включаючи механізми взаємодії з місцевою владою).

Цифрові платформи також можна використовувати для охоплення. Міста можуть займатися креативним маркетингом і просувати місцевий туризм для ширшої (і часто конкретно цільової) аудиторії. ІКТ відіграють важливу роль у сприянні комунікації та консультаціях, дозволяючи широкому колу зацікавлених сторін взаємодіяти та брати участь у місцевому врядуванні та брати участь у прийнятті рішень прямо чи опосередковано.

Багато зацікавлених сторін включені в місцевий контекст, оскільки цифровізація відкриває широкі можливості для низки різних учасників практично в усіх аспектах процесів обговорення політики. Використання ІКТ для надання послуг допомагає органам місцевого самоврядування оптимізувати роботу та зменшити адміністративний тягар, сприяє віддаленій взаємодії з громадськістю та більш ефективній внутрішній комунікації та співпраці, а також підвищує загальну ефективність екологічно чистим способом.

Впровадження електронного уряду часто є досить схожим у багатьох країнах. Оголошуються грандіозні плани з баченням перетворення країни в е-суспільство, часто оточене хмарами гіпербол щодо міжнародної конкурентоспроможності, підвищення продуктивності та прозорості, а також допомоги бідним. Іноді за ними слідує низка законодавчих заходів, які прокладають шлях, наприклад захист інтелектуальної власності та електронних підписів. Як правило, риторика значно переважає менш вражаючу реальність. З цієї причини ця книга зосереджується не стільки на тому, що говорять уряди, скільки на тому, що вони роблять, а це часто різні речі. Крім того, замість того, щоб зосереджуватися на подібності, увага зосереджена на відмінностях між країнами, щоб проілюструвати, що електронний уряд означає дуже різні речі в різних контекстах.

Подібним шляхом до створення електронного уряду йде багато країн. Таким чином, є певна схожість у наступних підсумках. Вони починаються з короткого опису телекомунікаційної інфраструктури, після чого йдуть нотатки про юридичну та законодавчу історію, яка уможливила електронний

уряд. Далі тематичні дослідження підсумовують ключові національні програми електронного урядування, а потім наводять провінційні та муніципальні приклади та перешкоди для впровадження електронного урядування. Тоді увага часто звертається до цифрового розриву та намагається його подолати. Нарешті, де це доречно, аналізується схильність урядів цензурувати Інтернет.

Процес впровадження «електронного урядування» передбачає досягнення наступних цілей (табл. 1.2.):

Таблиця 1.2. – Цілі процесу впровадження «електронного урядування»

№	Ціль	Сутність
1	Доступність	підвищення якості та доступності державних послуг, що надаються організаціям і громадянам, спрощення порядку їх надання, скорочення термінів, скорочення адміністративних витрат, пов'язаних з отриманням публічних послуг, а також запровадження єдиних стандартів обслуговування громадян
2	Відкритість	підвищення відкритості інформації про діяльність органів державної влади та розширення можливостей доступу до неї, безпосередньої участі громадян, організацій та інших інститутів громадянського суспільства в процесах формування та експертиза прийнятих рішень на всіх рівнях державного управління
3	Якість	підвищення якості управлінських та управлінських процесів
4	Модернізація	модернізація системи інформаційно-аналітичного забезпечення рішень, що приймаються на всіх рівнях державного управління, забезпечення оперативності та повноти контролю за ефективністю діяльності органів державної влади та забезпечення необхідного рівня інформаційної безпеки «електронного уряду» для його функціонування

Зроблено автором на основі - [30]

Для досягнення зазначених цілей організаційно-технологічні основи електронного урядування мають забезпечувати:

- розроблення та широке впровадження в діяльність органів виконавчої влади засобів забезпечення дистанційного доступу

громадян та організацій до інформації про діяльність державних органів на основі сучасних технологій;

- надання державних послуг з використанням багатофункціональних центрів та мережі Інтернет на основі створення єдиної інфраструктури для забезпечення юридично значимої міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії та взаємодії державних органів з громадянами та організаціями;
- створення захищеної системи міжвідомчого електронного документообігу;
- впровадження відомчих інформаційних систем планування та звітності та створення єдиної системи моніторингу діяльності органів виконавчої влади;
- формування нормативно-правової бази, що регулює порядок і порядок збирання, зберігання та надання інформації, що міститься в державних інформаційних системах, обмін інформацією в електронній формі між органами державної влади, громадянами та організаціями, а також контроль за використанням державної інформації систем [20].

Результатами впровадження електронного урядування можна відзначити: забезпечення доступу до публічної інформації за допомогою сучасних інформаційних технологій; звільнення посадових осіб від рутинної роботи; можливість отримання адміністративних послуг цілодобово; та підвищення рівня демократизації суспільства.

Розділ 2. Оцінка стану та пріоритетні напрями впровадження електронного урядування в Україні (на прикладі Тростянецької ОТГ Сумської області)

2.1. Організаційно – економічна характеристика Тростянецької об'єднаної територіальної громади

Із запровадженням Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» повноваження передано на рівень управління місцевого самоврядування, що передбачає реалізацію принципу єдності та субсидіарності. Масштабна бюджетна децентралізація – це процес, який відбувається разом із реформою державної регіональної політики, яка завершила перший етап – формування нормативно-правової бази. Відтак, міста обласного значення та об'єднані громади отримали значні додаткові фінансові ресурси для свого подальшого розвитку.

Тростянецька міська об'єднана територіальна громада – була створена 17 липня 2017 року, завдяки процесу об'єднання двох сільських рад в одну адміністративно-територіальну одиницю. Загальна площа Тростянецької громади становить 155,79 кв. км В ОТГ 5 населених пунктів: місто Тростянець та 4 сільських населених пункти. Адміністративний центр — місто Тростянець, розташоване за 60 кілометрів від міста Суми. Від розвитку Тростянця залежить весь розвиток громади. На території адміністративного центру розташовані промислові підприємства, які задають тенденцію зростання та зміцнення виробничого потенціалу в ОТГ. Утримання території громади, підтримка комунального господарства та розвиток потенціалу міста на високому рівні забезпечується сплатою різних видів податків до міського бюджету. З часом у Тростянецькій ОТГ посилюється розвиток підприємств різних форм власності, що призводить до збільшення дохідної частини бюджету громади [11].

Все почалося з виснажливої роботи в колись маленькому і покинутому містечку. Початкове проектне планування сценаріїв подальшого розвитку

Тростянецької громади було здійснено на засіданні ініціативної робочої групи зі стратегічного планування.

Вагомою причиною для цієї роботи з моделювання було представлення результатів екологічного моніторингу та аналізу (об'єктивного та суб'єктивного) учасникам. Представлено результати опитування населення громади, керівників підприємств та власників бізнесу в громаді. Наразі діяльність Тростянецької міської громади базується на основних напрямках розвитку, зазначених у стратегії ОТГ до 2030 року та плані соціально-економічного розвитку на 2020-2022 роки. [12].

Місце розташування

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ТРОСТЯНЕЦЬКУ МІСЬКУ ОТГ

Тростянецька міська ОТГ:
 м. Тростянець - адміністративний центр ОТГ;
 Кам'янський та Зарічненський старостинські округи
 Загальна площа – 15579,03 га;
 Населення – 21,825 чол.;
 Дата утворення міста – 1660 рік;
 День міста – перша субота вересня

Рисунок 2.1 – Карта Тростянецької ОТГ

Зроблено автором на основі сайту Тростянецької громади

Об'єднані територіальні громади під час реформи децентралізації, згідно із законом, отримують нові та розширені повноваження. Основною зміною є надання більших ресурсів громаді, ніж асоціації, але потрібні й інші зміни. Організаційна структура виконавчих органів місцевого самоврядування в громадах має дублювати повноваження, забезпечуючи їх ефективну практичну та інституційну реалізацію. У Тростянецькій громаді кожне повноваження закріплено за структурним підрозділом або відповідальною посадовою особою для забезпечення його оперативного та ефективного виконання.

Очолює весь процес діяльності в Тростянецькій ОТГ міський голова, який використовує переважно демократичний стиль управління та прагне вирішувати якомога більше питань колегіально, систематично інформуючи підлеглих про стан справ у колективі, коректно реагуючи на критику. Відкритий до міжнародного партнерства та передачі досвіду. У спілкуванні з підлеглими ввічливий і доброзичливий, постійно контактує. Делегує частину функцій управління іншим спеціалістам згідно з посадовими інструкціями. У підготовці до організації прийняття управлінських рішень беруть участь усі члени колективу.

2.2. Аналіз сучасного стану електронного врядування на місцевому рівні

Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні наразі чітко не розмежовані. Система органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також їх відомча підпорядкованість є розбалансованою, їх взаємодія недостатньою для координації та підпорядкованості, а механізми звітності неефективними та прозорими.

У переважній більшості органів місцевого самоврядування майже весь документообіг між організаціями, установами, структурними підрозділами, окремими громадянами здійснюється на паперових документах; архівні дані

страждають від дублювання. Отримання документів – це довготривала процедура.

У процесі надання державних послуг значна частина документів передається між установами особисто, як правило, самим заявником, що значно уповільнює процес документообігу. В окремих органах місцевого самоврядування комп'ютери навіть не підключені до локальних мереж, що призводить до питання про створення єдиної відкритої інформаційно-комунікаційної системи.

Відсутня координація та фінансування автоматизації діловодства, яке здійснюють окремі органи місцевого самоврядування. Питанням автоматизації, як правило, приділяється недостатня увага з боку вищих посадових осіб.

Сучасний стан впровадження електронного управління та електронного документообігу в цілому можна оцінити як перебуває на стадії розвитку. Впровадження електронного управління в органах місцевого самоврядування стикається з такими проблемами:

- відсутність єдиних стандартів і правил, гармонізованих з міжнародними, щодо функціонування системи електронного документообігу з використанням електронного цифрового підпису, а також управління державними інформаційними ресурсами;
- відсутність стратегічних документів (концепції, стратегії та програми розвитку, інформаційного суспільства та електронного урядування, основних законів про електронну комерцію, електронної інформаційної системи електронного урядування та адміністративних послуг);
- відсутність інтегрованої системи інформаційних ресурсів та інформаційної взаємодії національних та місцевих органів влади;
- обмеження або відсутність доступу фізичних та юридичних осіб до державних інформаційних ресурсів;

- недосконалість функціонування урядового порталу та національних державних органів. Веб-сайти, які не забезпечують інтерактивну роботу чи «єдину точку контакту» для надання адміністративних послуг;
- недостатня якість та кількість послуг, що надаються в електронному вигляді;
- недостатня кваліфікація державних службовців і громадян;
- функціональні можливості електронного документообігу державних і місцевих органів влади, системи обігу вкрай обмежені;
- відсутня система показників (параметрів) оцінки електронного урядування;
- посилення недобросовісної конкуренції та спроби монополізації електронного ринку цифрового підпису та електронного документообігу;
- відсутність і неефективне використання необхідних ресурсів;
- відсутність точної та достовірної інформації про стан і тенденції розвитку електронного управління чи відповідних прогнозів;
- постійні зміни штату та структури державних органів;
- відсутність необхідної підтримки з боку вищих посадових осіб держави.

Один із шляхів оптимізації процесу впровадження електронного урядування на місцевому рівні вбачається у нормативно-правовому забезпеченні розробки та впровадження відповідного програмного забезпечення впровадження електронного урядування. Тому, основою для розвитку органів місцевого самоврядування має стати чинне законодавство, а саме положення щодо реалізації та виконання таких програм (наприклад, постанови про затвердження програм інформатизації міст, проектні рекомендації щодо прискорення впровадження електронної інформатизації).

державні технології та управління якістю системи надання адміністративних послуг в органах місцевого самоврядування тощо).

Ці програми мають стати документами, що демонструють обраний містом підхід до вирішення питань управління, проблеми демократизації через інформатизацію, слугують визначенню та реалізації положень чинного законодавства. Основна проблема більшості органів місцевого самоврядування все ще полягає у відомчій замкнутості та відсутності відповідних нормативних актів, що перешкоджає вільному обміну інформацією між ними.

Одна і та сама інформація дублюється та спотворюється в різних системах, стаючи недоступною для органів місцевого самоврядування. Крім того, оновлення до сучасних операційних систем вимагає зміни частини комп'ютерного парку. Більшість інформації оприлюднюється на офіційних сайтах, де наводяться основні новини, звіти про події, важливі документи та домовляються про їх обговорення, ці сайти залишаються джерелом актуальної інформації про діяльність органів влади, їх керівників та виконавчих комітетів.

Проте, не всі органи місцевого самоврядування є доступними для громадськості та організацій через ЗМІ. Веб-сайти більшості відділів та управлінь виконавчої влади сільських рад, комітетів, комунальних підприємств та органів самоорганізації населення ще знаходяться на стадії розробки або впровадження. Мешканці не мають доступу до повної інформації про тарифи, порядок оплати комунальних послуг, стан особових рахунків; інформація про об'єкти приватизації, будівництва та реконструкції відсутня.

Основою інформаційного забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з територіальними громадами мають стати такі сторінки органів місцевого самоврядування (рисунки 2.2):

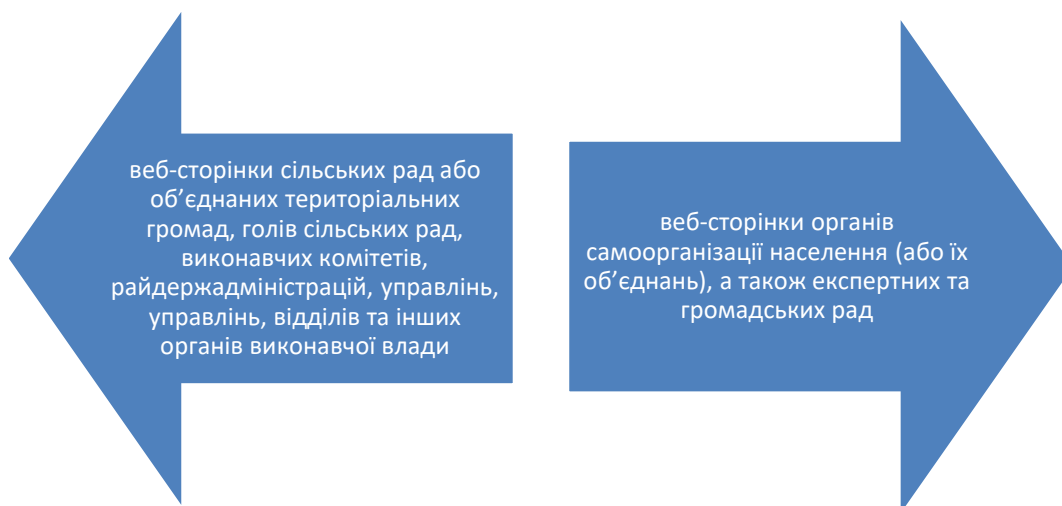

Рисунок 2.2. - Основи інформаційного забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з територіальними громадами

Зроблено автором на основі - [13]

Необхідно впроваджувати елементи інтерактивності, що проявляється у вмінні задавати запитання та можливості отримувати відповіді на них електронною поштою, отриманні анкет та зразків, а також постійному оновленні новин про діяльність державних органів. Інструментом двосторонньої комунікації мають стати веб-сторінки міських чи сільських виконавчих органів.

Враховуючи обмежені ресурси міського бюджету, насамперед необхідно автоматизувати управління такими галузями економіки (підприємництво, земельні ресурси, комунальна власність та нерухомість, транспорт та енергетика), де впровадження комп'ютерного спостереження є необхідним. І технології контролю будуть економічно вигідними та значно збільшать дохідну частину місцевих бюджетів.

2.3. Пріоритетні напрями вдосконалення електронного врядування для забезпечення ефективного та якісного державного управління

Ми вважаємо, що одним із основних елементів громади, що змінюється, має бути розвинена інфраструктура. З його допомогою місцеві керівники зможуть краще та швидше реалізовувати свої доручення та повноваження, а також це вплине на рівень життя в громаді, коли громадяни отримають різні види послуг. Проте наразі Тростянецька громада не на найвищому рівні розвитку інфраструктури, але над цим працює. Майже весь інфраструктурний фонд було відремонтовано та покращено задовго до реформи децентралізації та сучасних видів управління.

Тростянецькій громаді не вистачає якісних доріг у вуличних районах міста, відремонтованих будівель та реконструкції історичних пам'яток громади, які мають першочергове значення для забезпечення життєдіяльності населення. Громада активно працює над цим питанням, в тому числі на час будівництва та реконструкції власної інфраструктури.

Пропоную розділити на:

- соціальні;
- транспорт;
- спілкування;
- інженерна.

Соціальна політика громади реалізується безпосередньо через об'єкти, до яких входить соціальна інфраструктура. Наприклад, об'єкти спеціального призначення, медичні заклади, навчальні заклади, культурно-освітні заклади, заклади всіх видів соціальної допомоги. Існують дороги місцевого, регіонального, обласного та державного значення, які мають різну протяжність транспортна інфраструктура. Також важливою складовою розвитку інфраструктури громад є об'єкти газопостачання, енергопостачання, зв'язку, теплопостачання [30].

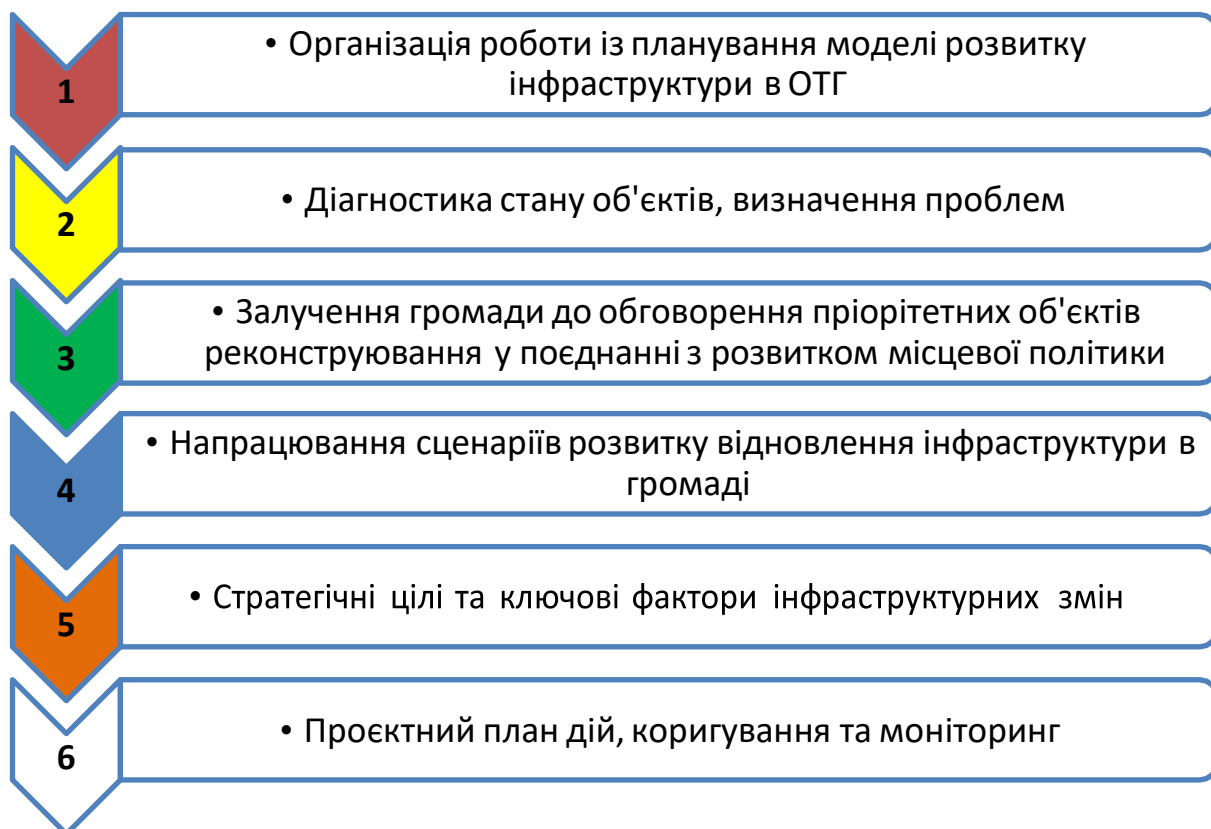

Рисунок 2.3 – Загальна схема планування інфраструктурного розвитку Тростянецької громади.

Зроблено автором на основі - [7]

Уряд надає послуги підтримки у формі консультаційного процесу та фінансової підтримки відповідних програм у сфері розвитку інфраструктури в громадах. Для таких видів підтримки створено відповідні органи, наприклад: центри розвитку місцевого самоврядування, які надають субвенцію на розвиток інфраструктури територіальної громади. Якщо проаналізувати, як витрачаються дотаційні кошти в громадах, то найчастіше громада сама обирає пріоритетність використання коштів, які об'єкти на території в першу чергу потребують інвестицій. Кошти субвенції спрямовуються на відновлення та будівництво нових доріг, реконструкцію закладів охорони здоров'я, шкіл, дитячих садочків, будинків культури, придбання спецтехніки, освітлення.

Автором розроблені пропозиції щодо ефективного пошуку джерел фінансування інфраструктури в Тростянецькій громаді та її покращення:

- вдосконалити планування на середньострокову перспективу;
- прийняти інвестиційні стратегії, які перетинають існуючі межі проблемних зон, включаючи інфраструктуру;
- розробка реєстру вільних будівель і споруд, які потребують відновлення, які в подальшому можуть бути використані для ведення підприємницької діяльності та створення нових робочих місць;
- розширення потенціалу субнаціонального рівня для усунення прогалин у фінансуванні інфраструктури;
- подавати заявки на участь в інфраструктурній субвенції, яка є одним із інструментів підтримки розвитку ОТГ за кошти державного бюджету;
- формування профілів громад, інвестиційних паспортів [31].;
- використовувати державні закупівлі та програми спільного з державою фінансування капітальних видатків;
- залучення програм ДФРР, який працює на прискорення соціально-економічного розвитку українських громад, відхід від старої практики фінансування лише будівництва нових об'єктів;
- співпраця з Комітетом ОЕСР з питань політики регіонального розвитку, метою якої є надання допомоги органам державного управління щодо оцінки та вдосконалення територіальної політики в громадах.

Тростянецька громада має низку інфраструктурних проблем та проектів розвитку цієї території. У громаді відсутня елементарна система переробки та розподілу сміття. На території громади діє пункт збору ТПВ (м. Тростянець), який обслуговує територію всієї громади. Збір відходів організований на всіх вулицях міста Тростянець та прилеглих сіл і територій. По території громади курсує 12 маршрутів приміського громадського транспорту, але вони не охоплюють весь потік бажаючих скористатися цією послугою. Важливо, що поблизу міста Тростянець є злітно-посадкова смуга для легких літаків, яка на даний час знаходиться в занедбаному стані та не використовується [32]. На території громади є залізничні станції. У Тростянецькій громаді система централізованого водопостачання та водовідведення розвинена на 68%.

Громада газифікована майже на 82%.

Тому, система розвитку інфраструктурного напрямку Тростянецької ОТГ наразі потребує значних витрат та управлінської уваги на реконструкцію. За час функціонування даної громади було реалізовано декілька проектів щодо покращення напрямку інфраструктури (ремонт доріг, встановлення вуличного освітлення, капітальний ремонт покрівлі навчальних закладів, ремонт адміністративної будівлі міської ради, інклюзивного центру, с. музеї, деякі історичні пам'ятки, лікарня та більшість її відділів). Це призвело до підвищення рівня життя мешканців громади, збільшення інтересу з боку інвесторів, покращення якості адміністративних послуг та багато іншого. Але досить велика кількість повноцінних і не менш важливих проектів чекають своєї черги на реалізацію.

Розділ 3. Напрями підвищення цифрової грамотності місцевого населення та застосування отриманих знань в рамках впровадження електронного урядування

3.1. Заходи по вдосконаленню електронного врядування в органах місцевого самоврядування

Реалізація основних завдань Уряду України у сфері електронної демократії та електронного урядування покладається на Міністерство цифрової трансформації України (далі – Міністерство цифрової трансформації України), до компетенції якого входять: формування та реалізація державної політики у сфері цифровізації, розвитку електронної демократії та електронного урядування; цифрова трансформація; впровадження національних електронних інформаційних ресурсів та забезпечення їх взаємодії; а також скорочення цифрового розриву тощо відповідно до Торонтських принципів. Укази Президента України від 22 липня 2019 року та від 8 листопада 2019 року стосуються конкретних завдань цифрової трансформації: аудиту національних електронних інформаційних ресурсів; належне функціонування та захист національних електронних інформаційних ресурсів; активація Єдиного державного демографічного реєстру; створення єдиного реєстру вулиць та інших іменованих об'єктів; переведення в електронну форму послуг, пов'язаних з народженням дитини, реєстрацією місця проживання дитини протягом 2019 року; реалізація більшості адміністративних послуг в електронному вигляді; створення електронного кабінету моряка; експериментальний режим електронного рахунку тощо. Ці завдання відображені в планах діяльності Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) та МРТ.

1. Відповідно до Плану заходів КМУ, схваленого Верховною Радою України (далі – ВР) 4 жовтня 2019 року, цифрова трансформація планується та реалізується, зокрема, за такими напрямками (таблиця 3.1.):

Таблиця 3.1. – Напрями реалізації цифрової трансформації

№	Напрямок	Зміст
1	Оподаткування та митниця	Надання всіх податкових послуг онлайн через електронний кабінет платника податків. Розвиток єдиної автоматизованої інформаційної системи, розгортання національної системи електронного транзиту та інтеграція інформаційно-телекомунікаційної складової митниці; електронізація митного транзиту товарів та їх подальше відстеження
2	Транспорт	Запроваджено Транспортний портал електронних послуг. В Україні триває процес цифровізації вантажних перевезень, зокрема запровадження електронних накладних, відкриття цифрових транспортних коридорів, запровадження електронного кабінету водія, електронного кабінету матроса, електронного кабінету перевізника (ще працює в тестовому режимі)
3	Будівельні роботи	Запровадження електронного кабінету забудовника, Реєстру будівельної діяльності та Порталу державної електронної системи у сфері будівництва, які входять до Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва
4	Зовнішня політика	Надання онлайн-доступу до всіх консульських послуг, приєднання України до цифрового простору Європейського Союзу «Цифровий безвізовий простір»

Зроблено автором на основі - [24]

2. Відповідно до Плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019-2020 роки, затвердженого розпорядженням КМУ від 12 червня 2019 року № 405-р, передбачено такі заходи: за. реалізовано:

- Прийнято постанову КМУ від 12.06.2019 № 493 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади».

- Залучення громадян до участі у конкурсі проектів Державного фонду регіонального розвитку (далі – ДФРР) під назвою «Всеукраїнський

громадський бюджет» (далі – ВГБ) на регіональному рівні (пілотні варіанти у Полтавській, Львівській, Чернігівській областях).). Міністерство розвитку громад та територій України запровадило нову інформаційну систему ДФРР.

3. 9 грудня 2019 року затверджено План дій MDT на 2020 рік, який включає низку заходів цифрової трансформації, спрямованих на:

- розвиток публічних послуг, а саме: формування реєстру публічних послуг, їх оптимізація, надання електронних послуг через смартфон (додаток «Дія»), оптимізація публічних реєстрів тощо;
- розвиток інфраструктури, наприклад, збільшення покриття 4G, забезпечення високошвидкісного Інтернету на всіх міжнародних трасах і в усіх населених пунктах, розробка безпечних і надійних схем електронної ідентифікації тощо;
- подолання цифрового розриву: проведення досліджень цифрової грамотності, запуск освітніх курсів, проведення освітніх заходів з цифрової грамотності, розширення мережі амбасадорів;
- підтримка ІТ-галузі, зокрема е-резидентства, регулювання віртуальних активів;
- впровадження міжгалузевих ініціатив, таких як е-Малятко (eBaby);
- впровадження аналітичних модулів Єдиного державного веб-порталу відкритих даних.

4. 12 червня 2020 року КМУ затвердив Програму діяльності КМУ (яку, однак, не затвердив парламент). Документ передбачає розвиток інструментів електронної демократії, зокрема створення онлайн-платформи для взаємодії органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства (про що вже йдеться у Плані заходів щодо реалізації Концепції електронної демократії). в Україні на 2019-2019 рр.). 2020 р., зазначені вище), механізм електронного голосування під час формування громадських рад центральних та місцевих органів виконавчої влади. Зазначимо, що електронне голосування в громадських радах при Міністерстві у справах ветеранів України вже відбувається. Але цю практику необхідно поширити і на інші органи

виконавчої влади та місцевого самоврядування. Інші напрямки цього цифрового порядку денного спрямовані на зміцнення заздалегідь визначеного курсу.

Суб'єктами державної політики щодо співробітництва територіальних громад є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Мінрегіон, обласні та районні ради. Кожен з цих суб'єктів в межах своєї компетенції має ухвалювати рішення, які мають спонукати територіальні громади до пошуку оптимальних форм співпраці, які посилюють спроможність місцевого самоврядування. Вироблення державної політики є постійним та безперервним процесом, який містить механізми зворотного зв'язку. Досить важливе значення у цьому процесі має моніторинг стану співробітництва територіальних громад в Україні.

Традиційні підходи до діяльності місцевого самоврядування не відповідають новим реаліям. Одна окрема громада – це вже не місце для цілого життя родини. Офіс, де працює людина, може знаходитись в одному місті, а дім, улюблене місце культури та відпочинку, школа, де навчаються його діти – в іншому. Взаємна залежність між різними територіями та між населенням різних адміністративних одиниць стає все більш очевидною [6].

В європейських країнах принцип субсидіарності реалізується через делегування значної частини повноважень від центральних органів виконавчої влади місцевим. Це гарантує більш ефективне вирішення існуючих проблем на місцевому рівні та покращує якість послуг, що надаються населенню. Крім того, помітна тенденція до укрупнення адміністративно-територіальних одиниць з метою оптимізації управління. При цьому спроможність територіальних громад забезпечується не лише шляхом їх об'єднання, а й шляхом міжмуніципального співробітництва (далі ММС). ІМС є відносно новою формою політики місцевого та регіонального розвитку. Його суть полягає в тому, що місцева влада на договірних засадах об'єднує свої ресурси та зусилля для вирішення спільних завдань розвитку. Кінцевою метою такої співпраці є покращення якості життя в громадах [5].

Останнім часом українська управлінська наука почала приділяти увагу міжмуніципальному співробітництву, включно з міжнародним досвідом ММС. Ці питання розглядали М. Баймуратов, О. Бобровська, Р. Герцог, Л. Оленковська, М. Пітцик, Ю. Шаров, В. Толвованов, В. Вакуленко та ін. За підтримки деяких міжнародних проектів, що працюють в Україні, проведено декілька круглих столів, конференцій та семінарів на цю тему. Водночас, на нашу думку, проблема налагодження горизонтальної взаємодії органів місцевого самоврядування в Україні для економічного розвитку та залучення інвестицій у регіони є недостатньо дослідженою.

Глибоких комплексних досліджень, які б аналізували ММС як ефективний механізм сталого економічного розвитку громад в контексті сучасної масштабної адміністративно-територіальної реформи, немає. Зокрема, потребує подальшого розгляду європейський досвід міжмуніципального співробітництва. Це може стати необхідним практичним підґрунтям для України, що дозволить підвищити ефективність ММС по всій країні з урахуванням реформи адміністративно-територіального устрою, що в свою чергу дасть можливість вирішити значну кількість питань місцевого розвитку.

Створення самодостатніх територіальних громад є важливою складовою реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, яка впроваджується в Україні з 2014 року. Зокрема, укрупнення територіальних громад було започатковано в рамках спеціального законодавства, ухваленого Кабінетом Міністрів України. парламент. Важливим стимулюючим фактором процесу є фінансова перевага.

Згідно зі статтею 64 Бюджетного кодексу України територіальні громади, окрім загальної доходної бази, отримують значні додаткові ресурси у вигляді 60% податку на доходи фізичних осіб, що дозволить збільшити частку доходів у середньому у 2,5 рази. . Отже, люди побачили результати бюджетної децентралізації, яка сприяє подальшому об'єднанню громад [12]. У той же час процес непростий. Опір укрупненню чинять голови громад, які

боятися залишитися безробітними. Крім того, за національними традиціями громада відігравала важливу роль для українського суспільства в усі часи. Тому першочергового значення набуває інформаційна складова реформи. Держава має пояснити людям, що збереження муніципалітету, який не має достатньо ресурсів і перспектив розвитку, є безглуздом. Фінансові розрахунки засвідчили, що заяви деяких сільських рад про їхню фінансову спроможність та самодостатність підтверджуються лише тим, що місцева влада здатна фінансувати лише свій орган місцевого самоврядування. Зокрема, у 2015 році серед 439 сільських та селищних рад Одеської області на утримання місцевих рад витрачалось від 50 до 100% бюджетних коштів. Лише 6% місцевих рад витрачали частину місцевих бюджетів на розвиток своїх територій [7].

Проте слід зазначити, що навіть укрупнені територіальні громади не стануть повністю самодостатніми та спроможними 100% нести свої обов'язки. За таких обставин міжмуніципальна співпраця є важливим і ефективним інструментом децентралізованої адміністративної системи. В Україні, враховуючи її євроінтеграційні прагнення, є всі підстави для розвитку ММС на основі кращих європейських практик.

Особливої актуальності питання міжмуніципального співробітництва набуває в контексті реалізації масштабної реформи місцевого самоврядування, яка, зокрема, передбачає оптимізацію системи адміністративно-територіального устрою та покращення комунального господарства. Цілісне вирішення проблем місцевого розвитку часто потребує спільних зусиль кількох сусідніх громад (наприклад, будівництво та обслуговування полігонів твердих побутових відходів, розчищення річок і лісів, охорона лісів, освоєння природних ресурсів, спільний розвиток внутрішньої інфраструктури, розвиток туризму тощо).

Необхідність міжмуніципального співробітництва регулярно проголошують представники українських громад через свої мережі – Асоціацію міст України, Конгрес місцевих та регіональних влад тощо. Очевидно, що нерівномірність економічного розвитку територій та щільності

населення функціонально пов'язані до нерівномірності розвитку територіальних громад. Малі адміністративно-територіальні одиниці та їх територіальні громади, розташовані далеко від великих міст, як правило, мають значно нижчий показник податкоспроможності, менші ресурси розвитку для надання якісних послуг своїм жителям, ніж населені пункти, розташовані в економічному обсязі агломерацій.

З іншого боку, багато економічно потужних міських громад мають проблеми, пов'язані з обмеженою територією, оскільки вони не мають можливості взаємодіяти з суб'єктами, які знаходяться за їх адміністративними межами.

Недоліки інфраструктури, у свою чергу, негативно впливають на інвестиційну привабливість. У незалежній Україні загальне зменшення чисельності населення супроводжувалося тенденцією до збільшення кількості адміністративно-територіальних одиниць. Середня чисельність населення сільської ради в Україні зменшилася з 1800 у 1991 р. до 1450 у 2007 р. Водночас кількість сільських рад зросла з 9211 (28 804 населених пунктів) до 10 279 (28 540 населених пунктів) [Парасюк, В.П. 2010]. Близько 50% територіальних громад в Україні мають менше 1000 жителів. Майже всі ці громади дотуються державою. Тому ІМС стає ефективним інструментом підвищення якості комунальних послуг та муніципального управління, а також гнучкою формою підготовки до комплексної адміністративно-територіальної реформи [15].

За правовою природою ММС є одним із способів реалізації місцевого самоврядування. За правовим змістом ММС є муніципально-правовими відносинами між органами місцевого самоврядування, що виникають у зв'язку з необхідністю взаємодії на договірних засадах з метою вирішення питань місцевого значення [11].

Правові основи розвитку ММС були закладені з прийняттям Конституції України 1996 року. Стаття 142 визначає, що територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної

власності, а також бюджетні кошти для реалізації спільних проектів. або на співфінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій та установ. Їм дозволено створювати для цього відповідні органи та служби [6].

Найбільш інституціоналізована форма ММС в європейських країнах передбачає певний вид спільного управління, яке не замінює існуючих юридичних осіб, а створює більш-менш інституціоналізований зв'язок між ними. Міжмуніципальна співпраця може бути одним із можливих шляхів допомоги українським муніципалітетам у вирішенні проблем розвитку шляхом об'єднання зусиль та ресурсів. Відповідно до норм Конституції України та існуючої законодавчої бази можна заохочувати утворення на договірних засадах добровільних об'єднань територіальних одиниць для ефективного вирішення їхніх спільних проблем та покращення надання державних послуг. Впровадження ІМС в Україні могло б передусім сприяти вирішенню таких нагальних проблем:

- скорочення витрат на адміністративні завдання та послуги,
- досягнення мінімального економічно обґрунтованого розміру надання послуг,
- досягнення однакової якості послуг, що надаються в усіх муніципалітетах,
- вирішення проблемних ситуацій, коли громадяни проживають і сплачують податки в одному муніципалітеті, а користуються послугами іншого тощо.

Разом з тим, для досягнення більш значущих результатів у подальшому розвитку ММС доцільно створити та реалізувати нову стратегію та інституційну основу взаємодії та координації між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та міжнародними організаціями.

Тому, ґрунтуючись на досвіді країн із успішною системою ММС, Україні слід розробити чітку національну політику щодо стимулювання цієї форми співпраці. Державну політику можна реалізувати, зокрема, через відповідні правові умови та фінансову підтримку. З іншого боку, спільні

інтереси та прагматизм економічного розвитку мають бути вищими за політичні протиріччя та особисті амбіції місцевих лідерів. Це згодом стане потужним поштовхом для розвитку міжмуніципального співробітництва в межах усієї держави.

В якості заходу, спрямованого на оптимізацію електронного урядування в Тростянецькій ОТГ, пропонуємо створити Веб-сайт ОТГ, в тому числі і з комерційною метою.

Зведений бюджет на реалізацію запропонованої програми заходів представлено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Зведений бюджет на реалізацію запропонованої програми заходів

№ з/п	Стаття витрат	Витрати, грн
1.	Витрати на створення сайту	70346,25
2.	Витрати на просування	205000,00
3.	Витрати на рекламне забезпечення	80000,00
Всього		355346,25

Зроблено автором на основі власних розрахунків

Для оцінки доцільності інвестиційних витрат на реалізацію рекомендованої програми просування використаємо наступні показники:

– чиста теперішня вартість (NPV) – це сума перевищення дисконтованих грошових потоків за весь період реалізації проекту над інвестиціями в інноваційний проект. Показник NPV обчислюється за формулою:

$$NPV = \frac{\sum CF_t}{(1+i)^t} - \frac{\sum I_t}{(1+i)^t} \quad (3.3)$$

де, CF (cash flow) – надходження грошових потоків в кінці періоду t ;

I (investment) – інвестиції в проект;

t – кількість періодів життєвого циклу (кварталів); i – ставка дисконтування.

– індекс прибутковості (PI) – характеризує рівень грошового потоку на одиницю витрат. Показник PI обчислюється за формулою:

$$PI = \left[\frac{\sum CF_t}{(1+i)^t} \right] / \left[\frac{\sum I_t}{(1+i)^t} \right], \quad (3.4)$$

– період окупності (PBP) – період часу, за який повністю повернеться сума вкладених у проект інвестицій. Показник PBP обчислюється за формулою:

$$PBP = \left[\frac{\sum I_t}{(1+i)^t \cdot t} \right] / \left[\frac{\sum CF_t}{(1+i)^t} \right], \quad (3.5)$$

За оцінками експертів, впровадження всіх запланованих маркетингових заходів забезпечить зростання обсягів залучених коштів телеканалом на рівні 5 млн. грн. З урахуванням ринкової ставки відсотка 20% приймемо ставку дисконту $i = 25\%$.

Ставка дисконту в розрахунку на квартал:

$$i = i_{\text{рог}} / 4 = 25 / 4 = 6\%, \quad (3.6)$$

Для визначення дисконтованого грошового потоку перемножимо очікуваний грошовий потік на коефіцієнт дисконтування, що розраховується за формулою:

$$K_i = \frac{1}{(1+i)^t}, \quad (3.7)$$

де K_i – коефіцієнт дисконтування для t -го періоду.

Проведемо розрахунок показників економічної оцінки доцільності диверсифікації:

$$NVP = 2314046.475 - 852000 = 1462046$$

$NPV > 0$, отже проект доцільно прийняти.

Індекс прибутковості проекту становить:

$$PI = 2314046.475 / 852000 = 2.72$$

Значення показника PI вказує на те, що на 1 інвестовану гривню буде отримано 2.72 грн. прибутку.

Період окупності витрат РВР становить 4 місяці

З виконаних фінансово-економічних розрахунків видно, що витрати на реалізацію запропонованої програми заходів повністю покриваються через 4 місяці. Чиста теперішня вартість NPV є позитивною, що є критерієм прийняття ствердого рішення про реалізацію проекту. Показник економічного ефекту склав 3, тобто кожна інвестована гривня принесе 3 грн. прибутку.

3.2. Досвід зарубіжних країн по вдосконаленню електронного врядування та досвід інших громад

У країнах з високим рівнем демократичного розвитку доступ до публічної інформації про діяльність органів місцевого самоврядування є дуже затребуваним. Відсутність інформації, а також заповнення інформаційним шумом каналів отримання необхідної інформації позбавляє громадськість можливості брати участь в управлінні справами місцевого самоврядування.

Закритий доступ до соціальної інформації про напрями та стан політики місцевого самоврядування в державі підриває громадський контроль, об'єктивну оцінку дій посадовців та можливість впливу на них з боку громадськості для спрямування розвитку територіальних громад у правильне русло. .

Крім того, відсутність повної та достовірної інформації про діяльність органів місцевого самоврядування унеможливорює встановлення зворотного

зв'язку у відносинах з владою: недостатня поінформованість громади про місцеві фінанси не дає відповіді на результати їх формування та витрачання.

Вивчаючи міжнародний досвід реалізації систем електронного уряду, виділяють три основні моделі: англо-американську, азіатську; і континентально-європейську. Англо-американська модель характерна для таких країн як США, Канада, Великобританія і Австралія. Типові риси англо-американської моделі виникають з особливостей територіально-політичного пристрою і традицій державності : високий рівень незалежності територіальних управлінь (штати) в з'єднанні з сильною центральною владою.

Англо-американська модель з одного боку допускає значну відмінність процесів місцевого електронного управління, а з іншого боку чітко стандартизує правила обміну інформацією «громадянин — уряд» на загальнодержавному рівні. Система місцевої влади в штатах будується на основі адміністративно-територіального ділення, тому схеми самоврядування в різних штатах різні. Програма створення електронного уряду по англо-американській моделі в першу чергу переслідує мету спростити взаємодію громадян і представників бізнесу з державними структурами, а також зробити можливим пряме звернення громадян до уряду [3].

Органи місцевої влади не отримують належної соціальної інформації від громадян, що перешкоджає підвищенню ефективності політики. Контентне забезпечення Інтернет-порталів місцевою владою в нинішніх умовах є одним із головних факторів прозорості останніх для громадськості. З розвитком Інтернету та збільшенням залучення ІТ-фахівців якість інформації та її доступність зросли, задовольняючи зростаючий попит з боку спільнот.

Створення зручного у користуванні веб-сайту не потребує значних фінансових ресурсів від місцевої влади, а супровід контенту дозволяє легко та ефективно контролювати діяльність обранців. У дослідженні порівнювали 21 сайт найбільших міст Сумської, Львівської, Миколаївської, Вінницької та Київської областей. Вибір цих територій був зумовлений їх географічним положенням. Було вирішено перевірити, що міста Західної України, які є

ближчими до Європейського Союзу, є більш розвиненими у сфері прозорості діяльності місцевого самоврядування порівняно з регіонами Східної та Південної України. У першому блоці порівняння, а саме щодо прозорості державних закупівель, дослідження показало, що місцева влада недостатньо висвітлює інформацію, пов'язану з державними закупівлями. У ході дослідження прозорості публічних закупівель досліджено розміщення інформації про плани закупівель міської ради, проведені закупівлі та закупівлі через Prozorro.

Також проаналізовано інформування громадян про поточний, попередній та плановий місцеві бюджети, звіти про їх виконання та консультування громадян щодо проекту бюджету. На більшості сайтів є розділи про відповідні державні закупівлі, але менше половини інформаційних порталів надають детальну інформацію про плани закупівель на 2019 рік. За цим критерієм жодна міська рада Миколаївської області не оприлюднила відповідних планів, що не дає змоги громадськості для визначення рівня їх відповідності. Третина міст надавала інформацію про здійснені закупівлі із зазначенням їх типу, дати, цін, кандидатів та їхніх пропозицій, а також відображала дані про поточні пропозиції в режимі реального часу через Prozorro.

Інформаційні портали інших міст не відображали необхідної інформації. Лише дві міські ради постійно публікують усі існуючі договори про закупівлі з поправками. Незважаючи на створення відповідних розділів на сайтах міських рад, присвячених закупівлям, їх зміст не дозволяє стверджувати про достатню прозорість. Відсутність відображення активних закупівель у реальному часі змушує шукати необхідну інформацію на порталі Prozorro, що ускладнює та уповільнює збір даних.

Неналежне висвітлення планів закупівель, укладених договорів з постачальниками, альтернативних пропозицій не дозволяє громадськості контролювати об'єктивність прийняття рішень місцевою владою. Всупереч загальній тенденції недостатнього висвітлення інформації про закупівлі, міста

Червоноград та Вінниця оприлюднюють дані за кожним досліджуваним параметром, що дає змогу визначити сайти цих міст як приклади достатнього рівня відкритості з даного питання. При вивченні бюджетування, яке є другим блоком оцінки, виявлено, що більшість міських органів влади розміщують на своїх порталах бюджети поточного та минулого періодів; вони також публікують звіти про виконання бюджету та зміни до бюджету.

Однак ця тенденція стосується переважно обласних центрів та великих міст, а інші навіть не публікують бюджет на поточний рік. Інформація про бюджет та громадські консультації є лише на сайтах п'яти міст, що свідчить про низький рівень залучення громади до бюджетного процесу. Про це свідчить той факт, що лише два портали міських рад (Дрогобицької та Сумської) розмістили звіти громадських консультацій щодо бюджету на наступний рік. Що стосується інформації про місцеві запозичення та місцевий бюджет, то лише один із двадцяти одного проаналізованого розміщує ці дані на веб-порталі.

Загалом найповніша інформація представлена із загального переліку критеріїв у першому блоці про державні закупівлі; на інформаційних порталах створено розділ для розміщення інформації про закупівлі (67% проаналізованих) та плани закупівель на поточний період (48%). Щодо блоку бюджетної інформації, то найчастіше розкривається інформація про наявність поточного бюджету зі змінами (67%), наявність звіту про виконання бюджету для інформування населення не рідше двох разів на рік (62%), наявність бюджету за минулі роки (58%). За рівнем прозорості місцевих фінансів серед міст, взятих для порівняння, інформаційні портали обласних центрів Києва, Сум, Вінниці та Львова, а також районних центрів Червонограда, Конотопа та Шостки отримали максимальні бали. кількість балів. Тим часом Миколаїв як обласний центр має інформаційний портал з низькою прозорістю.

Крім того, три міста – Стрий, Первомайськ та Могилів-Подільський, які мають інтернет-портали – не публікують необхідну інформацію про стан місцевих фінансів. Оцінка рівня прозорості місцевих фінансів за регіонами не

дає змоги підтвердити гіпотезу про те, що західні регіони України, географічно близькі до країн ЄС, мають вищу прозорість порівняно з іншими регіонами, оскільки найбільші міста Сум регіону, розташовані у східній частині країни, демонструють високу прозорість. Порівняно з містами Вінницької області, за винятком самої Вінниці, районні центри мають відносно низькі показники, у тому числі м. Могилів-Подільський, який має нульове значення. Щодо Львівської області, то серед її найбільших міст два – Стрий та Самбір – мають найнижчі значення нуль та 1.

Після огляду офіційних інформаційних порталів важливо проаналізувати офіційні сторінки в соціальних мережах. У цьому дослідженні розглядалися лише ті сторінки, на які були посилання з офіційного інформаційного порталу міста. Опитування дозволяє визначити Львів як однозначного лідера за абсолютною кількістю підписників та доступністю інформації в різних соціальних мережах. Львів має майже 50 тисяч підписників у Facebook та активні сторінки у Facebook, Twitter, Telegram, YouTube та Instagram. Кількість передплатників більш ніж у п'ять разів перевищує показники Києва та Вінниці. Проте чотири міста – Могилів-Подільський, Стрий, Гайсин та Южноукраїнськ – взагалі не мають сторінок у соцмережах. Слід зазначити, що міста Дрогобич, Суми та Миколаїв мають свої сторінки відповідно у чотирьох та трьох соціальних мережах, які активно оновлюються. Майже всі міста, окрім Гайсина, мають сторінки у Facebook та YouTube, за винятком Вінниці та Вознесенська.

Аналізуючи кількість підписників у різних соціальних мережах, можна зробити висновок, що найактивнішим є Facebook. Використання інших соціальних мереж для спілкування вкрай обмежене, в тому числі через їх особливості. При цьому однаково важливі не тільки абсолютні, але й відносні показники; тому було розраховано співвідношення кількості абонентів до населення у відповідних містах. За відносними показниками лідерами залучення громади до соціальних мереж є малі міста Вознесенськ, Самбір, Ромни, Дрогобич; Львів на п'ятому місці.

Таким чином, рівень залученості населення у великих і малих містах суттєво відрізняється. Побудувавши парну точкову діаграму на основі ранжування даних, отриманих в результаті аналізу офіційних веб-сайтів та відсотка населення міст, задіяних у соціальних мережах, зокрема у Facebook, можна зробити висновок, що такі міста, як Львів, Конотоп, Дрогобич та Ромни демонструють найвищий зв'язок між активною частиною громади та прозорістю місцевих фінансів.

Найгірше з прозорістю та комунікаціями у трьох містах Вінницької області – Гайсин, Хмільник та Могилів-Подільський. Крім того, Вінниця, Суми та Київ мають високі рейтинги офіційних інтернет-порталів, але низьку активність спільнот у соціальних мережах. З одного боку, це може свідчити про низьку активність самої спільноти, а з іншого – високий рівень прозорості офіційного інтернет-порталу зменшує потребу в просуванні інформації через соціальні мережі.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що, з одного боку, місцева влада не проводить політику залучення широких верств населення до формування місцевих бюджетів, а з іншого боку, громада не демонструє високих інтерес і активність у контролі формування та витрачання фондів місцевих фінансів. Це підтверджується відсутністю звітності про публічні консультації або відсутністю цих заходів. Оприлюднення проектів бюджетів на інформаційних порталах допомогло б виявити недоліки та отримати відгуки громадян щодо пропозицій, але лише незначна частина міських рад оприлюднює інформацію щодо розробки бюджету. Дещо більша частка міст публікує поточні бюджети та звіти про виконання зі змінами, що все ж дозволяє оперативно відслідковувати поточне виконання міського бюджету. Виходячи з цих фактів, можна стверджувати, що місцева влада не забезпечує достатнього рівня прозорості власних Інтернет-порталів, які на сьогодні є найбільш ефективним джерелом інформації для її подальшої обробки.

Дослідження показало, що органи місцевого самоврядування в Україні ще не досягли достатнього розвитку в електронному інформаційному середовищі. До зручних можна віднести лише невелику кількість порталів, більшість з них мають дуже застарілий дизайн; складна структура сайту не дозволяє знайти необхідну інформацію, якщо вона все ж розміщена на веб-порталі, як правило, офіційні Інтернет-ресурси не публікують всю офіційну інформацію про діяльність місцевих органів влади. Однак деякі міста, такі як Київ, Львів, Суми та Вінниця, виділяються із загальної тенденції, їхні веб-сайти мають приємний та зручний дизайн, а місцева влада розміщує більшість необхідної інформації, доступної для населення.

3.3. Рівень цифрової грамотності в органах місцевого самоврядування (на прикладі Тростянецької ОТГ Сумської області)

Оскільки Тростянецька об'єднана територіальна громада є формою місцевого самоврядування, зазвичай всі рішення в громаді оформлюються. Формалізоване рішення, як результат відпрацьованої системи раніше діючих моментів. Формалізація рішень, прийнятих у спільноті, підвищує ймовірну ефективність управління системою, внаслідок зменшення можливих помилок і мінімізації втрат часу: не потрібно розробляти рішення щоразу, коли виникає відповідна необхідна ситуація. Оскільки рішення для відповідних регулярно повторюваних ситуацій доцільно формалізувати, конкретизуючи правила, вимоги, рекомендації [13].

До процедури внесення та прийняття організаційних рішень у громаді має бути включений такий перелік вимог (таблиця 3.2.):

Таблиця 3.2. – Перелік вимог до процедури внесення та прийняття організаційних рішень у громаді

№	Вимога
1	рівень прийняття рішення (одноосібний чи колегіальний)
2	відповідальний за проект рішення, його обґрунтування
3	з ким узгоджується ймовірне рішення
4	система контрольних форм із заданою періодичністю виконання
5	відповідальні та контролюючі особи за правильність прийнятого рішення
6	внесення змін до протоколу рішень (відповідальна особа)
7	чітка форма звітності про виконане рішення
8	особа, яка надає висновок про ступінь досягнення поставленої мети в результаті прийнятого рішення

Зроблено автором на основі - [13]

Кількість посад та структурних підрозділів у Тростянецькій ОТГ відповідає обсягам робіт та чисельності населення у громаді, що показано на рисунку 3.1. Це призводить до надання якісних та своєчасних послуг усім мешканцям громади на однаковому рівні. Кошти з бюджету виділяються на утримання необхідної кількості апарату міської ради та територіальної громади. Раціональне використання коштів передбачає отримання ефекту від наданих послуг за витрачені кошти громади [14]

До складу Тростянецької об'єднаної територіальної громади входять відділи, реєстри, сервісні центри, архів, інспектори та виконавчий комітет. Загальний відділ; відділ інформаційних технологій; відділ інформаційної діяльності та взаємодії з громадськістю; відділ житлово-комунального господарства, будівництва, благоустрою та енергоменеджменту; відділ капітального будівництва; відділ містобудування та архітектури; реєстр містобудівних умов та обмежень; відділ бухгалтерського обліку та звітності; відділ економічного розвитку, залучення інвестицій та міжнародної діяльності, в тому числі інспектор праці; відділ комунальної власності та земельних відносин; відділ правового забезпечення; відділ державної реєстрації; відділ «Інспекція благоустрою та комунальної безпеки

Тростянецької міської територіальної громади»; відділ проектної діяльності та міжнародного співробітництва; фінансовий менеджмент; Відділ освіти; відділ культури, туризму, молоді та спорту; управління соціального захисту населення; центр надання адміністративних послуг; центр надання соціальних послуг; комунальна установа Тростянецької міської ради «Трудовий архів» [15].

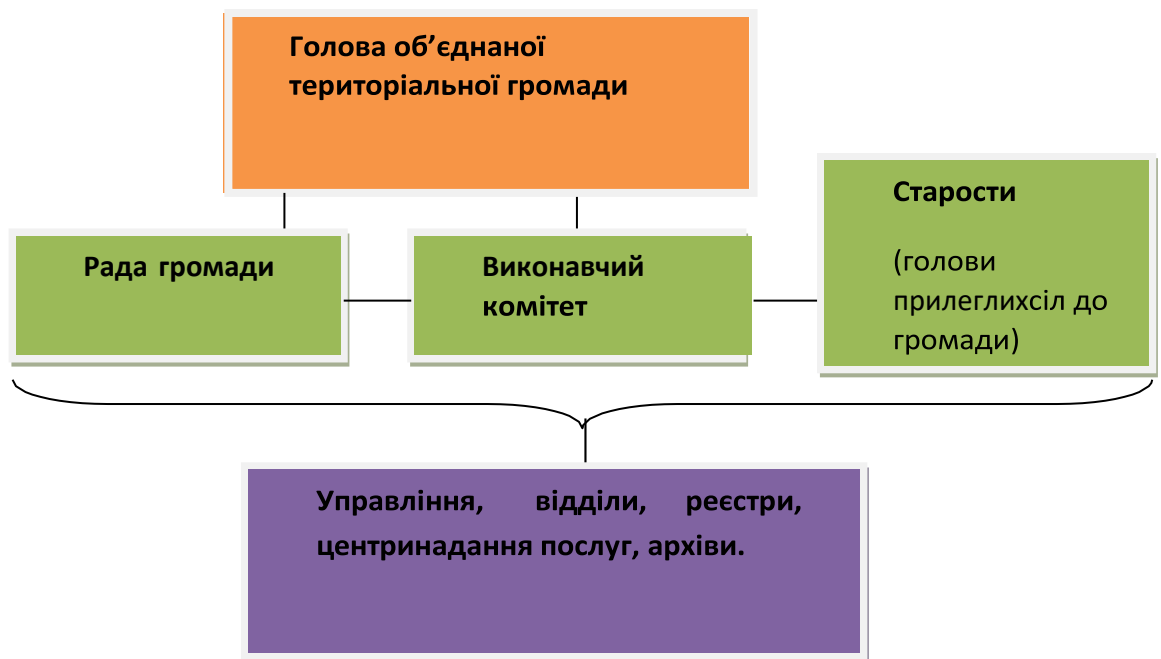

Рисунок 3.1 - Структура органів управління ОТГ

Зроблено автором на основі - [22]

До виконавчого комітету Тростянецької міської ради входить 31 представник життєзабезпечення громади в різних сферах. Міський голова очолює виконавчий комітет; секретар виконкому; секретар Тростянецької міської ради; профільні заступники міського голови; Головний бухгалтер; начальник фінансового управління; голови КП ТМР «Енерголюкс»; фахівець з охорони праці ПрАТ «Монделізіз Україна»; директор ТОВ «Глобал Грін Енерджі Солар»; підприємці; голова ГО «Спілка підприємців Тростянецьчини»; електромеханік Сумського району електропостачання; настоятель Вознесенської церкви; військового комісара Тростянецького районного

територіального центру комплектування та соціальної підтримки; старости довколишніх сіл.

Забезпечення роботи відділів міської ради. У 2020 році в структурі апарату міської ради введено посади спеціаліста-архівіста та спеціаліста з тендерних закупівель, для них закуплено комп'ютерну техніку та оргтехніку. Оновлюється застаріла комп'ютерна та організаційна техніка для спеціалістів апарату міської ради.

Тому для оптимізації процесу прийняття рішень у Тростянецькій громаді використовуються колективні форми роботи та чітке дотримання стратегії та планів розвитку. Завдяки попередньому плануванню та обговоренню в громаді можна підвищити ефективність реалізації всіх етапів прийняття рішень, компенсувати прояви та наслідки непередбачуваних подій та ситуацій.

ВИСНОВКИ

«Електронне урядування» займається наданням муніципальних послуг громадянам та організаціям через Інтернет. Сьогодні муніципалітети надають свої послуги, застосовуючи інформаційні та телекомунікаційні технології, включаючи портал електронного урядування, громадські центри та веб-сайти органів самоврядування [4].

Політична та адміністративна система місцевого самоврядування тісно пов'язана із залученням громадськості. Специфічні характеристики, які роблять муніципалітети особливими, повинні відповідати всім муніципалітетам загалом, умови включають адміністративні кордони, адміністративні центри, загальне поселення, представницькі та виконавчі органи виборного самоврядування, власність, бюджет, включаючи доходи, все вищезазначене має бути розроблено в організаційно-правова форма юридичної особи публічного права [2].

На даний момент роль інформаційно-комунікаційних технологій є надзвичайно важливою, оскільки вони спрямовані на зміцнення державних послуг та їхньої взаємодії з громадянами та різними установами [3].

Час від часу підходи уряду до електронного врядування змінювалися: якщо в минулому його основною функцією щодо реформування уряду було виключно інформування громадян, то сьогодні головним завданням є збільшення участі громадськості в державній політиці.

Концепція «Електронного муніципалітету» значною мірою сприятиме зменшенню бюрократичних процесів, економії людських ресурсів та оптимізації управлінських структур, посиленню мотивації персоналу, спрощенню комунікації, моніторингу обміну інформацією, створенню статистики простими способами тощо. Реалізація електронного урядування на самоуправлінні урядовий рівень буде ефективним у випадку, якщо його впровадження стосується не лише електронної прозорості та електронних

послуг, але й електронного адміністрування, електронного залучення, електронного урядування тощо

Наше дослідження чітко демонструє, що ефективно державне управління неможливе без електронного урядування, і його впровадження в Україні приділяється надзвичайної уваги. Незважаючи на те, що багато чого просунулося в призмі електронного урядування, впровадження інноваційних рішень електронного урядування залишається проблемою для державних установ України, особливо для муніципалітетів.

Дослідження проводилися на основі системних, структурно-функціональних, інституційних, соціологічних, інтерактивних, порівняльно-аналітичних методів. Застосування різних методів дало змогу ґрунтовно вивчити практику електронної комунікації муніципальних установ. Наприклад, за допомогою комперативного аналізу вдалося сприйняти об'єкт дослідження в цілому та виділити його основні характеристики.

Отже, ми досліджували українське електронне урядування на рівні центральної, регіональної та місцевої влади. Через інституційний аналіз ми дослідили місцеве самоврядування як політичний інститут у ряду з іншими інститутами. Що стосується функціонального аналізу, то він значною мірою допоміг нам визначити функції та призначення органів місцевого самоврядування. Порівняльний метод використано для порівняльного аналізу стратегії електронних відносин місцевого самоврядування, в результаті чого виявлено тенденцію інституційної уніфікації комунікації з громадськістю органів місцевого самоврядування.

Децентралізація сьогодні є поштовхом для розвитку малих міст, сіл та громад. Будь-яка громада є складним соціально-економічним механізмом. Це і територіальна цілісність, і середовище функціонування, спосіб життя, і можливості для культурного, духовного та фізичного розвитку як окремої людини, так і громади в цілому. Цей процес несе з собою умови для покращення якості життя громадян, місцевої влади, наповнюваності бюджету та виходу громад на міжнародний рівень співпраці з інвесторами. Завдяки

об'єднанню територій можна побачити позитивний вплив на громади, завдяки новітнім підходам до розвитку та управління. Борючись із розробкою супровідних документів розвитку територій, об'єднані громади часто використовують європейський досвід як вдалий кейс для благоустрою міст і селищ. Об'єднання територій – це також доступ до управління бюджетом самотушки, загалом надходить більше фінансів, що зміцнює можливості всієї громади.

З метою мінімізації ризиків процесу децентралізації та формування спроможних громад паралельно впроваджується ряд супутніх заходів. Нормативно-правове забезпечення стабілізується відповідно до змін у часі, наприклад: врегулювання сплати ПДФО; спрощення процедури затвердження перспективних планів формування територій. Відповідно посилюється контроль за органами місцевого самоврядування, запроваджується механізм контролю за плануванням та виконанням місцевих бюджетів ОМС; відкритість і прозорість бюджетів; діалог між владою та місцевими жителями; сприяння зменшенню корупційних ризиків.

Лідерство – це безперервний процес, це мені яскраво продемонструвала Тростянецька громада та методи досягнення цілей її керівництвом. Місто розвивається і не сидить на місці. Громада розпочала свою діяльність з економічних пріоритетів – залучення інвестицій; розвиток малого та середнього бізнесу, в тому числі через розвиток туризму; створення належної комунальної інфраструктури, результати якої не забарилися, і в усіх комунальних будівлях міста.

На цьому соціальні інновації Тростянецької об'єднаної територіальної громади не закінчилися: керівникам міста вдалося об'єднати населення громади у будинкові та вуличні комітети, започаткувати проект «Відкрите місто», за допомогою якого кожен мешканець може ініціювати вирішення до проблеми, заміни старого вуличного освітлення на енергозберігаюче та багато інших. І завдяки наполегливій праці Тростянець зумів залучити великі

іноземні інвестиції німецької компанії Nord Areal Energy GmbH для створення першої сонячної електростанції на Сумщині.

Сталий соціально-економічний розвиток у Тростянецькій громаді базується на ефективній спільній роботі населення громади, її установ, підприємств та організацій. Але для впровадження такого механізму керівники громад намагаються забезпечити наявність необхідної матеріально-технічної бази для надання побутових послуг для комфортного життя та роботи населення, функціонування об'єктів інфраструктури, підприємств, установ та організацій.

Особливістю Тростянецької громади є відкритість до спілкування на всіх рівнях та залучення жителів до проектів розвитку. В ОТГ створено відділ промоції, комунікацій та грантової діяльності, функціонує сайт та офіційна сторінка. Важливим етапом успішної діяльності місцевого самоврядування в Тростянецькій об'єднаній територіальній громаді стало залучення самих громадян, членів територіальної громади до розвитку території, містобудування, залучення громадянського суспільства до розвитку, прийняття прийняття управлінських рішень і контроль за їх виконанням. Цей механізм підвищив довіру громади до влади, рівень місцевого патріотизму та згуртованості громади навколо спільних інтересів та цілей розвитку громади.

Таким чином, після проведеного дослідження ми встановили, що для підвищення ефективності державного управління шляхом впровадження електронного урядування необхідно реалізувати такі основні заходи [12]:

- визначити конкретні цілі та завдання електронного урядування;
- розробити систему індикаторів для оцінки стану впровадження електронного урядування;
- забезпечити зворотній зв'язок;
- підвищити координацію діяльності всіх органів державної влади та місцевого самоврядування.

Щоб визначити, чи застосовує держава методи електронного урядування, рекомендується використовувати наступні критерії-етапи [4]:

1. Інформування громадян про діяльність органів державного управління та органів місцевого самоврядування засобами інформаційних технологій.

2. Організація електронного документообігу в органах влади та місцевого самоврядування.

3. Забезпечення можливості онлайн-звернення громадян до органів державної влади через мережу Інтернет.

4. Надання адміністративних послуг через мережу. Уряд, обладнаний електронним інтерфейсом (он-лайн уряд), відрізняється від електронного уряду тим, що прозорість структур державного управління не досягається простим підключенням до Інтернету чи створенням інформаційного сайту. Он-лайн інтерфейс є обов'язковим елементом електронного урядування, однак онлайн-уряд не завжди вважатиметься електронним. Остання потребує глибшої перебудови традиційних форм функціонування, що характеризуються прозорістю управління, моніторингом, контролем за виконавською дисципліною, прийнятими рішеннями тощо.

В Україні запровадження електронного урядування з самого початку його впровадження стало потужним євроінтеграційним чинником, який дає дієвий поштовх для гармонізації взаємодії влади з бізнесом, інститутами громадянського суспільства та іншими органами влади відповідно до вимоги та стандарти Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арич М. І. (2013). Основи побудови системи “Електронний уряд” URL: <http://nauka.zinet.info/9/arych.php>.
2. Баранов О. (2016). Електронний уряд в Україні? Буде! Колі? URL: <http://www.dt.ua/3000/3050/33406/>.
3. Всесвітній економічний форум про глобальну конкурентоспроможність (2017). URL: <https://www.weforum.org/>.
4. Демкова М. (2007). Електронне упорядкування – запорука прозорості та ефективності влади. Юридичний журнал, 3, 124–126.
5. Дубов Д. В. (2006). Інформаційна безпека в умовах впровадження електронного обладнання. Вісник книжкової палати, 7, 34–38.
6. Баранов О. А., Жилияєв І. Б., Демкова М. С., Малюкова І. Г. (2007). Електронне впорядкування в Україні: аналіз та рекомендації. Результати дослідження. К.: Поліграф-Плюс.
7. Квітка, С. А. та Соколовська, О. О. (2015). Електронне впорядкування як інноваційний механізм взаємодії влади, бізнесу та громадського суспільства: зарубіжний досвід та передумови розвитку в Україні. Аспекти публічного управління, 9, 26–34.
8. Клімушин П. С., Серенок А. О. (2010). Електронне упорядкування в інформаційному суспільстві. Харків: Магістр.
9. Коваль Р. А. (2008). Державне управління в інформаційному суспільстві: перспективи електронного управління. Економіка та держава, 4, 81–84.
10. Кабінет Міністрів України (2006). Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, схвалена розпорядженням (Розпорядження від 15 лютого No 90-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80>.

11. Мицишин В. І. та Жежнич П. І. (2011). Аналіз особливостей побудови системи електронного упорядкування в Україні. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”, 699, 164-175.
12. Кабінет Міністрів України (2011). Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного упорядкування в Україні (Розпорядження № 1014-р від 26 вересня). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
13. Кабінет Міністрів України (2011). Про схвалення Концепції розвитку електронного управління в Україні (Наказ № 2250-р від 13 грудня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>.
14. E-GOV у світі (2017). Світовий досвід е-впорядкування. URL: http://nc.gov.ua/menu/e_gov/.
15. Конституція України (1996 р., 28 липня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [українською].
16. Сквирський І. (2013). Громадський контроль у публічному управлінні: теоретико-правові та практико-логічні аспекти / О.В. Запоріжжя.
17. Неугодников, А. (2019). Громадський контроль за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації: наближення до міжнародних стандартів / О.В. К.: Лекс Портус.
18. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня. 1997 р. немає. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [українською].
19. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07 черв. 2001 р. немає. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text> [українською].
20. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. немає. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> [українською].
21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності : Закон України від

02 черв. 2016 р. немає. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1405-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1405-19#Text) [українською].

22. Смоляр О. (2013). Теоретико-правові засади контрольної діяльності у сфері місцевого самоврядування / О.В. Київ: Державне будівництво та місцеве самоврядування.

23. Про звернення громадян : Закон України від 02 жовтня 1996 р. немає. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> [українською].

24. Кравчук В. (2016). Громадський контроль у сфері місцевого самоврядування: проблеми ефективності / О.В. К.: Порівняльно-аналітичне право.

25. Касьяненко, Є. (2018). Інформаційно-комунікаційні технології у здійсненні громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування: теоретико-правовий аспект / О.В. Вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ – Вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 3 [укр.

26. Касьяненко, Є. (2017). Теоретико-правова характеристика форм громадського контролю за діяльністю органів міського самоврядування / Вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

27. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. / М. Д. Бойко. – Київ, Олан, 2004. – 311 с.

28. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. /Н. Б.Болотіна. – Київ : Знання, 2011. – 615 с.

29. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

30. Герасимів Т. Право соціального забезпечення України. Загальна частина / Т. Герасимів. – Дніпропетровськ : ВФ «Відродження», 2006. – 227 с.

31. Електронна система оприлюднення інформації про діяльність недержавних пенсійних фондів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Proekty-rehuliatornykh-aktiv/24182.html>.
32. Європейський кодекс соціального забезпечення: Міжнародний документ Ради Європи від 16 квітня 1964 р. № ETS № 48 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329.
33. Іванов В. М. Історія держави та права України: Навч. посіб. /В. М. Іванов – Київ, 2002. – Ч. I – 264 с.
34. Ільчук Л. Світовий досвід моделей соціальної політики та можливість їх використання в Україні / Л. Ільчук // Вісник Пенсійного фонду України. – 2018. – № 7. – С. 4 – 9.
35. Сімкіна О. В. Основні засади та історичні етапи становлення й розвитку соціального забезпечення (на прикладах країн Європи та України) /О. В. Сімкіна // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – Вип. 4 (31). – 468 с. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tpdu/2010_4/doc/3/22.pdf.
36. Шамбір М. Шлях до модернізації / М. Шамбір // Вісник Пенсійного фонду України. – 2017. – № 11. – С. 6 – 7.
37. Яблочников С. Л. Стан та проблеми фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні / С. Л. Яблочников. Електронне наукове видання Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
38. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. /І. С. Ярошенко. – Київ, КНЕУ, 2005. – 232 с.
39. Діброва Т.Г. Маркетингова політика комунікацій: стратегії, вітчизняна практика [Текст]: навч. посібник - К.: Стилос, 2011. – 294 с. – ISBN 978-966-2399-02-8.
40. Зозульов О.В. Ринкове позиціонування: з чого починається створення успішних брендів [Текст]/ Зозульов О.В., Писаренко Н.Л. – К.: Знання-Прес, 2004. – 199 с. – ISBN 966-311-014-7.

